

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1871/2020
08.07.2021. година
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Слађане Накић Момировић, председника већа, Добриле Страјина, Гордане Џакула, Катарине Манојловић Андрић и Бранислава Босиљковића, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., кога заступа Милан Делић, адвокат из ..., против тужене Комерцијалне банке а.д. Београд, Филијала у Нишу, коју заступа Светлана Анђелковић Милошевић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговора, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 5367/2017 од 28.08.2018. године, у седници већа одржаној дана 08.07.2021. године донео је

РЕШЕЊЕ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 5367/2017 од 28.08.2018. године, у делу који се односи на ништавост члана 1. и 6. став 1. Уговора о кредиту којима је регулисана валутна клаузула.

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Нишу Гж 5367/2017 од 28.08.2018. године, у делу који се односи на ништавост члана 1. и 6. став 1. Уговора о кредиту којима се регулише валутна клаузула и у делу за трошкове поступка и пресуда Основног суда у Нишу П 8997/16 од 18.07.2017. године, у ставу првом и трећем изреке и у наведеном делу предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

У преосталом делу **НЕ ДОЗВОЉАВА СЕ** одлучивање о ревизији тужене и **ОДБАЦУЈЕ СЕ** као недозвољена ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 5367/2017 од 28.08.2018. године.

Образложење

Пресудом Основног суда у Нишу П 8997/16 од 18.07.2017. године, у ставу првом изреке, усвојен је тужбени захтев и утврђено да су одредбе члана 1. и члана 6. став 1. Уговора о кредиту за рефинансирање стамбеног кредита бр. .. закљученог дана 27.03.2008. године између странака, којом се регулише валутна клаузула апсолутно ништаве. Истом пресудом, у ставу другом изреке, утврђено је да је одредба члана 5. истог уговора о кредиту за рефинансирање стамбеног кредита закљученог 27.03.2008. године између странака којим се регулише променљива каматна стопа апсолутна

ништава. Ставом трећим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати износ од 298.803,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 5367/2017 од 28.08.2018. године, одбијена је жалба тужене и потврђена наведена првостепена пресуда.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену благовремено је изјавила ревизију тужена због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као посебној, на основу члана 404. Закона о парничном поступку, јер се ради о правном питању од великог значаја, од интереса за равноправност грађана и уједначавање судске праксе.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду на основу одредби члана 404. Закона о парничном поступку и налази да постоји потреба за преиспитивањем другостепене одлуке у делу који се односи на утврђену ништавост одредби уговора које регулишу валутну клаузулу оспореног уговора, ради уједначавања судске праксе, услед чега је у наведеном делу дозвољено одлучивање о ревизији тужене, док у преосталом делу нису испуњени законски услови прописани чланом 404. Закона о парничном поступку и ревизија је одбачена.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у делу који се односи на валутну клаузулу на основу члана 408. Закона о парничном поступку и налази да је ревизија основана.

Према утврђеном чињеничном стању између тужене као даваоца кредита и тужиоца као корисника кредита, закључен је уговор о рефинансирању стамбеног кредита бр. .. дана 27.03.2008. године, којим је тужена према члану 1. одобрила тужиоцу кредит у износу од 56.192,94 CHF у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита на коришћење. Кредит је одобрен као наменски са роком враћања од 20 година, почев од 11.04.2008. године. Чланом 5. Уговора је прописана каматна стопа од 4,35% на годишњем нивоу, као променљива и иста се може мењати у складу са кретањем просечних каматних стопа коју на територији РС примењују првокласне банке. Чланом 6. став 1. Уговора тужилац се обавезао да одобрени кредит са уговореном каматом измирује у месечним ануитетима у динарској противвредности по средњем курсу НБС важећем за CHF на дан уплате месечног ануитета, а ставом 2. овог члана је одређено да се износ и динамика доспећа ануитета утврђују на дан пуштања кредита у течај и исказују у плану отплате кредита. Тужена је доставила тужиоцу план отплате кредита са 01.04.2008. године и нови план отплате 07.03.2009. године, са повећаним износом ануитета. Из налаза и мишљења вештака је утврђено да је противвредност узетог кредита тужиоца 56.192,94 CHF на дан пуштања кредита у течај, по средњем курсу НБС износила 2.945.308,00 динара, да је до 28.02.2017. године тужилац исплатио 38.033,84 CHF у динарској противвредности од 3.349.754,07 динара, из чега произлази да је динарски изражена вредност ануитета увећана за 127,96%.

Нижестепени судови су усвојили тужбени захтев, применом члана 1065, 395, 10, 11, 13, 18, 46. став 2. и 141. Закона о облигационим односима, члана 34. став 8. Закона о девизном пословању и члана 17. и 46. Закона о заштити потрошача.

По оцени Врховног касационог суда због погрешне примене материјалног права чињенично стање није у потпуности утврђено.

Према члану 1065. Закона о облигационим односима уговором о кредиту се конституише обавеза банке – даваоца кредита да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава на одређено време, за неку намену или без намене, а корисник кредита се обавезује да банци плати уговорену камату и добијани износ новца врати у време и на начин утврђен уговором. Уговором о кредиту мора да се утврди износ кредитних средстава, услови давања и коришћења кредита и враћања примљених новчаних средстава по том основу. Уговор о кредиту је израз воље уговорних страна због чега су давалац и корисник кредита овлашћени да својом вољом пропишу и додатне клаузуле од значаја за начин обрачуна и отплату кредитних средстава. Уговор о кредиту се најчешће закључује као формални и формуларни уговор. Текст уговора је, по правилу, унапред састављен од стране даваоца кредита. Тиме се друга уговорна страна – корисник кредита ставља у неравноправан положај у односу на даваоца кредита. Банка давалац кредита је у предности и због чињенице да се ради о финансијској организацији која се професионално бави кредитним пословима. Стога је банка дужна да у поступку преговарања и закључења уговора о кредиту претходно упозна и недвосмислено писмено упозори корисника кредита о свим ризицима и економским последицама које ће преузети закључењем уговора. Обавеза таквог поступања банке се заснива на основним начелима облигационог права, прописаних чланом 12, 13, 14, 15. и 16. Закона о облигационим односима.

Побијаном одлуком је правилно оцењено да је уговарање валутне клаузуле дозвољено, да уговарање мора да се одвија сагласно основним начелима облигационог права и да постоји обавеза банке да информисе корисника кредита о чињеницама од значаја за закључење правног посла. Међутим, све околности закључења уговора са валутном клаузулом и воља уговорних страна није у потпуности утврђена.

Валутна клаузула сагласно члану 34. став 8. Закона о девизном пословању и члану 395. Закона о облигационим односима, представља дозвољен правни посао уговарања у девизама у Републици Србији, с тим што се плаћање врши у динарима по курсу валуте вредновања у тренутку испуњења обавезе. Основна функција уговарања валутне клаузуле се исказује у очувању еквивалентности узајамних давања – једнакој тржишној вредности пласираних кредитних средстава у односу на враћени износ динарског дуга. Валутна клаузула није и не може да буде правни основ богаћења даваоца кредита – банке на штету корисника кредита, стицања несразмерне имовинске користи у односу на реалну тржишну вредност плаћеног динарског износа кредитних средстава. Међутим, сагласном вољом уговорних страна се осим валутне клаузуле као средства очувања једнаких узајамних давања може конституисати клаузула којом ће се валутни ризик у целости превалити на корисника кредита. Таква клаузула је могућа и правно допуштена када се банка, давалац кредита на међународном тржишту задужила у одређеној страни валути и преузела обавезу да и враћање примљеног износа по том основу реализује у истој валути. У том случају, банка је овлашћена да тако прибављена девизна средства непосредно уступи потенцијалним корисницима кредита. Овакав вид кредитирања је допуштен сагласно одредби члана 25. Закона о девизном пословању и може се уговорити када се правном лицу и предузетнику обезбеђује плаћање увоза робе и услуга из иностранства (став 1.) или када се физичком лицу омогућава куповина непокретности у земљи (став 2.). Банка је овлашћена и да прибављена девизна средства на међународном тржишту понуди домаћим правним и физичким лицима и у динарској

противвредности. У том случају трансфер девизног износа у динарски дуг се врши по важећем средњем курсу те валуте на дан закључења уговора о кредиту, уз обавезу враћања примљеног у динарима - валути плаћања обрачунатог по средњем курсу те исте валуте. Тада се валутни ризик може вољом уговорних страна правно ваљано превалити на корисника кредита уз услов постојања писаног обавештења којим је пре закључења уговора банка корисника кредита на њему разумљив начин упознала са свим економско-финансијским последицама ризика које ће он преузети прихватањем такве уговорне клаузуле. Обавеза је банке да поштено поступи и упозори корисника кредита на стварни ризик и економске последице које таква клаузула производи, произлазе и из одредби Закона о заштити потрошача и Закона о заштити корисника финансијских услуга.

Како је утврђење и оцена указаних околности: задужења банке у иностраној валути, уговорање клаузула и претходно информисање корисника кредита на све битне околности за сада изостала и тиме није поуздано утврђено постојање неспорне воље тужиоца као корисника кредита за преузимање валутног ризика, применом курса швајцарског франка, постојање законских услова за оцену пуноважности дела уговора из члана 1. и 6. став 1. Уговора о кредиту је остало спорно, услед чега су нижестепене одлуке у наведеном делу морале бити укинуте.

У поновном поступку првостепени суд ће отклонити указане неправилности, утврдити да ли је банка пласирана динарска средства прибавила посредством сопственог задужења у валути швајцарског франка, ствару вољу странака код уговарања валутне клаузуле и да ли је пре закључења уговора кориснику кредита доставила потпуну писану информацију о свим пословним ризицима и економско-финансијским последицама које ће настати применом такве клаузуле, а затим ће донети правилну и на закону засновану одлуку.

Врховни касациони суд је оценио да нису испуњени законски услови прописани чланом 404. Закона о парничном поступку за одлучивање о ревизији тужене банке као посебној ревизији у делу захтева за утврђење ништавости уговора, којим је регулисана променљива каматна стопа (чл. 5), јер је у наведеном делу побијаном одлуком одлучено у складу са судском праксом и правилном применом материјалног права. Спорним одредбама омогућено је банци као економски јачој страни, да једнострано мења висину уговорне обавезе, односно да једнострано увећава стопу уговорене камате и тиме нарушава начело равноправности страна у облигационим односима, услед чега је наведена одредба уговора у цитираном делу ништава на основу члана 103. и 105. Закона о облигационим односима. Према вредности предмета спора ревизија тужене у наведеном делу није дозвољена ни као редовна, сходно члану 403. став 2. тачка 3. Закона о парничном поступку, услед чега је одбачена као недозвољена.

Са изнетих разлога одлучено је као у изреци решења, у ставу првом и другом, на основу члана 404. и 416. став 2. Закона о парничном поступку и ставу трећем изреке, применом члана 404, 410. став 2. тачка 5. и 413. истог закона.

**Председник већа-судија
Слађана Накић Момировић,с.р.**

**За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић**